

แนวทางการพัฒนาการขับเคลื่อนนโยบายนาแปลงใหญ่

Guidelines for the development of large-scale farming policy

รัตนาพร นามมนตรี¹ วิพร เกตุแก้ว² จุมพล หนีมพานิช³ ศรีสมบัติ โชคประจักษ์ชัด⁴

Rattanaphonr Nammontri¹ Viporn Katekao² Jumpon Nimpanich³

Srisombat Chokprajakchart⁴

บทคัดย่อ

ระบบส่งเสริมเกษตรนาแปลงใหญ่เป็นก้าวสำคัญของการพัฒนาประเทศจากวิถีการทำเกษตรกรรมแบบดั้งเดิมไปสู่การบริหารจัดการการเกษตรแบบสมัยใหม่ การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัญหา และอุปสรรคในการพัฒนาตามแนวทางการพัฒนาการขับเคลื่อนนโยบายนาแปลงใหญ่ 2) ศึกษาปัจจัยการพัฒนา ทรัพยากร การเกษตร และการผลิต ตามแนวทางการพัฒนาการขับเคลื่อนนโยบายนาแปลงใหญ่ 3) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการขับเคลื่อนนโยบายนาแปลงใหญ่ กรณีศึกษาพื้นที่เกษตรนาแปลงใหญ่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและจังหวัดปทุมธานี การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีประชากรและกลุ่มตัวอย่างได้แก่ (1) กลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการนำนโยบายนาแปลงใหญ่ไปปฏิบัติ จำนวน 8 คน (2) กลุ่มสมาชิกเกษตรกรนาแปลงใหญ่จังหวัดปทุมธานีและจังหวัดพระนครศรีอยุธยาจำนวน 48 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus group)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัญหา และอุปสรรคในการพัฒนาตามแนวทางการพัฒนาการขับเคลื่อนนโยบายนาแปลงใหญ่มี 4 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการพัฒนาทางองค์ความรู้, การบริหารจัดการ, การสาธิตรูปแบบหรือโครงสร้างพื้นฐานเช่นระบบชลประทาน (2) ด้านการผลิต (3) ด้านทรัพยากร ประกอบด้วยทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรทางด้านวัตถุดิบ และเครื่องจักรที่ใช้ทางด้านการเกษตร (4) ด้านการเกษตร

¹ นักศึกษาปริญญาเอก คณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ E-mail: rattanam4114@gmail.com, Faculty of Public Administration, Rajamangala University of Technology Rattanakosin

² (รองศาสตราจารย์. ดร.) คณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์, E-mail: viporn99@yahoo.co.th, (Asst. Prof. Dr.) Faculty of Public Administration, Rajamangala University of Technology Rattanakosin.

³ (รองศาสตราจารย์. ดร.) อาจารย์พิเศษ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง E-mail: Jumpon.nimpanich@gmail.com, (Asst. Prof. Dr.) Faculty of Public Administration, Ramkhamhaeng University.

⁴ (รองศาสตราจารย์. ดร.) คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล E-mail: srisom88@yahoo.com, (Asst. Prof. Dr.) Faculty of Humanities and Social Science, Mahidol University

2. ปัจจัยทางการพัฒนา ได้แก่ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และปัจจัยทางด้าน การตลาด สำหรับปัจจัยทางทรัพยากร การเกษตร การผลิต ได้แก่ ปัจจัยทางกายภาพ เช่น ดิน น้ำ ระบบชลประทาน ปัจจัยทางชีวภาพ เช่น แมลงศัตรูพืช วัชพืช และ ปัจจัยทางด้านเทคโนโลยี นวัตกรรม

3. แนวทางการพัฒนาการขับเคลื่อนนโยบายนาแปลงใหญ่ ได้แก่ (1) ด้านความคิดปกติใหม่ โดยการนำเอาเทคโนโลยี นวัตกรรมเข้ามาใช้ในกระบวนการผลิต (2) ด้านคุณภาพผลิตภัณฑ์ โดยการ พัฒนาสินค้าทางด้านเกษตรกรรมเพื่อมุ่งให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืน (3) ด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยการลดต้นทุนการผลิต และเพิ่มปริมาณผลผลิตให้มีคุณภาพมาตรฐาน อันจะนำไปสู่การเป็น เกษตรกรเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้

คำสำคัญ: การพัฒนา, นโยบายนาแปลงใหญ่, การขับเคลื่อนนโยบาย

Abstract

The large-scale farming extension system is an important step in the country's development from traditional farming practices to modern agricultural management. The purposes of this research were to 1) the problem and obstacles in development according to the development guidelines for the large-scale farming policy. 2) Development factors, agricultural resources, and production according to the development guidelines for the large-scale farming policy. 3) Guidelines for the development of large-scale farming policy in the area of Phra Nakhon Si Ayutthaya and Pathum Thani provinces. This research is a qualitative research. The population and sample were (1) a group of government officials involved in the implementation of the large the large-scale farming policy, totaling 8 people; (2) a group of 48 members of large- scale farming in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province and Pathum Thani Province. Information from the document In-depth interview and group discussion

The results of the study showed that:

1. Problems and obstacles in the development according to the development guideline of large-scale farming policy consist of 4 aspects as follows: (1) Knowledge development, management, public utilities or infrastructure such as irrigation systems (2) Production. (3) Resources consist of human resources, raw material resources and machinery used in agriculture (4). Agriculture.

2. Development factors include economic, social, political and marketing factors. For resource factors, agriculture, production is physical factors such as soil, water, irrigation system. Biological factors such as insect pests, weeds and Technology innovation factors.

3. Guidelines for the development of large-scale farming policy are: (1) New normal thinking by bringing technology Innovations are used in the production process. (2) Product quality. by developing agricultural products to achieve stability and sustainability (3) Sustainable development by reducing production costs and increase the amount of produce to be of standard quality which will lead to being a strong farmer self-reliant

Keyword: development, large-scale farming policy, policy driving

บทนำ

ข้าวเป็นพืชเศรษฐกิจส่งออกของประเทศไทยที่นำรายได้เข้าสู่ประเทศเป็นจํานวนมหาศาล รวมทั้งยังเป็นพืชอาหารหลักที่สำคัญของประชากรภายในประเทศ ในอดีตประเทศไทยเป็นประเทศผู้ส่งออกข้าวไปขายยังต่างประเทศเป็นอันดับหนึ่งของโลก แต่ปัจจุบันประเทศไทยมีการส่งออกข้าวลดลงกลายเป็นประเทศที่ส่งออกข้าวอันดับ 3 รองจากอินเดียและเวียดนาม (ไทยโพสต์ออนไลน์, 2564) ซึ่งสาเหตุของการส่งออกข้าวไทยลดลงเนื่องมาจากการเสียส่วนแบ่งตลาดข้าวโลกให้กับคู่แข่งอย่างประเทศอินเดียและประเทศเวียดนามเพราะข้าวไทยไม่สามารถแข่งขันทางด้านราคากับประเทศคู่แข่งได้ โดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบทางด้านผลผลิตและต้นทุนในการผลิตแล้วจะเห็นได้ว่าประเทศเวียดนามมีต้นทุนในการผลิตต่ำกว่าประเทศไทย ในขณะที่ต้นทุนการผลิตข้าวของไทยสูงกว่าเวียดนามถึงร้อยละ 30 และมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น รวมถึงเมื่อเปรียบเทียบผลผลิตต่อไร่ของไทยเฉลี่ยอยู่ที่ 495 กก.ต่อไร่ และผลผลิตต่อไร่ของเวียดนามอยู่ที่ 931 กก.ต่อไร่ จึงทำให้ไทยไม่สามารถแข่งขันด้านราคากับคู่แข่งได้ (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2564) และนอกจากนี้ยังรวมถึงการที่รัฐบาลของประเทศไทยมีนโยบายลดต้นทุนการผลิตทำให้เกษตรกรชาวเวียดนามสามารถเพิ่มกำไรจากการขายข้าวได้ ส่งผลให้ระดับประสิทธิภาพในการผลิตข้าวของเวียดนามสูงขึ้นตามลำดับและสูงกว่าประเทศไทย (สมพร อิศวิลานนท์, 2563) อย่างไรก็ตามเมื่อมองย้อนกลับมาที่เกษตรกรไทยที่ต้องประสบปัญหาในเรื่องการกระบวนการผลิต การใช้ปัจจัยทางการผลิตที่มีต้นทุนสูง อีกทั้งผลผลิตที่ได้มีคุณภาพต่ำไม่ได้คุณภาพมาตรฐานส่งผลให้เกษตรกรไทยอยู่ในฐานะยากจนและประสบปัญหาการขาดทุนมาโดยตลอด รวมถึงการที่เกษตรกรมีปัญหาด้านหนี้สินที่เกิดจากการทำเกษตรกรรมอย่าง

ต่อเนื่องซึ่งหากมองปัญหาเชิงโครงสร้างของนโยบายข้าวตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันแล้วจะพบว่าเกษตรกรไทยยังไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

จากสภาพการณ์ของปัญหาที่เกี่ยวข้องในเรื่องข้าวที่เกิดขึ้นกับเกษตรกรไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันส่งผลให้รัฐบาลไทยในยุคของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา (พ.ศ.2557-2564 ปัจจุบัน) ได้ตระหนักถึงความสำคัญและเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวจึงได้มีการดำเนินนโยบายส่งเสริมระบบเกษตรแบบนาแปลงใหญ่โดยมีเป้าหมายคือการลดต้นทุนการผลิต เพิ่มปริมาณผลผลิต รวมทั้งการพัฒนาคุณภาพผลผลิตให้ได้มาตรฐานเพื่อสนองต่อความต้องการของตลาดและผู้บริโภค มีการเชื่อมโยงตลาด และบริหารจัดการให้เกิดความสมดุลระหว่างอุปทานและอุปสงค์ของสินค้าเกษตร โดยระบบส่งเสริมเกษตรนาแปลงใหญ่เป็นการส่งเสริมให้เกษตรกรรวมกลุ่มผลิต และบริหารจัดการผลผลิตข้าวร่วมกัน ซึ่งเป็นการมุ่งสร้างความเข้มแข็งให้แก่กลุ่มเกษตรกรให้มีความยั่งยืนอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อปรับเปลี่ยนห่วงโซ่การผลิตข้าวแบบเดิมโดยผสานเชื่อมโยงกันตั้งแต่การเพาะปลูกข้าวไปจนถึงการตลาด รวมทั้งการผลิตข้าวที่ได้คุณภาพมาตรฐาน (ประภัตร โพธสุธน, 2562) ซึ่งระบบส่งเสริมเกษตรนาแปลงใหญ่เป็นระบบส่งเสริมการเกษตรมิติใหม่ในรูปแบบของการทำเกษตรนาแปลงใหญ่ที่มีการดำเนินงานในลักษณะของการบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และเกษตรกร มีการร่วมกันผลิต ร่วมกันบริหารจัดการทุกขั้นตอนของกระบวนการผลิต มีการเชื่อมโยงกับตลาดเพื่อบริหารจัดการให้เกิดความสมดุลระหว่างอุปสงค์และอุปทานเพื่อแก้ปัญหาสินค้าล้นตลาดและราคาสินค้าเกษตรตกต่ำ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2558, หน้า 1-2) โดยที่ระบบส่งเสริมเกษตรนาแปลงใหญ่ถือเป็นก้าวสำคัญของการพัฒนาประเทศจากวิถีการทำเกษตรกรรมแบบดั้งเดิมไปสู่การบริหารจัดการการเกษตรแบบสมัยใหม่โดยอาศัยเทคโนโลยี และนวัตกรรมเข้ามาสนับสนุนในกระบวนการผลิต (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2558) จึงนับเป็นแนววิถีชีวิตปฏิบัติใหม่ของเกษตรกรที่ต้องปรับตัว และรับมือกับการเปลี่ยนแปลงกับสิ่งที่กำลังจะเกิดขึ้น รวมถึงการที่ต้องเผชิญกับความท้าทายใหม่ๆ ในรูปแบบหลากหลายมิติ การทำเกษตรแบบนาแปลงใหญ่เป็นการผลิตที่ได้นำเอานวัตกรรมเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในกระบวนการผลิต เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรเป็นเกษตรกรอัจฉริยะ หรือ Smart Farmer ซึ่งจะเป็นการขับเคลื่อนภาคเกษตรกรรมเป็นไปสู่การขับเคลื่อนตามนโยบาย THAILAND 4.0 อันจะเป็นการลดต้นทุนการผลิต เพิ่มปริมาณผลผลิต และเพิ่มมูลค่าสินค้าและบริการเพื่อพัฒนาประเทศให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น รวมทั้งเกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองได้ตามโครงสร้างเศรษฐกิจแบบใหม่ (new economic model) ของรัฐบาล (ประยุทธ์ จันทร์โอชา, 2560)

จากความสำคัญดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาการขับเคลื่อนนโยบายนาแปลงใหญ่ ว่าควรมีทิศทางขับเคลื่อนไปในทางใดจึงจะส่งผลทำให้การเกษตรแบบนาแปลงใหญ่ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายเพื่อทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจระดับฐานรากของประเทศเกิดความเข้มแข็งอันจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศที่มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

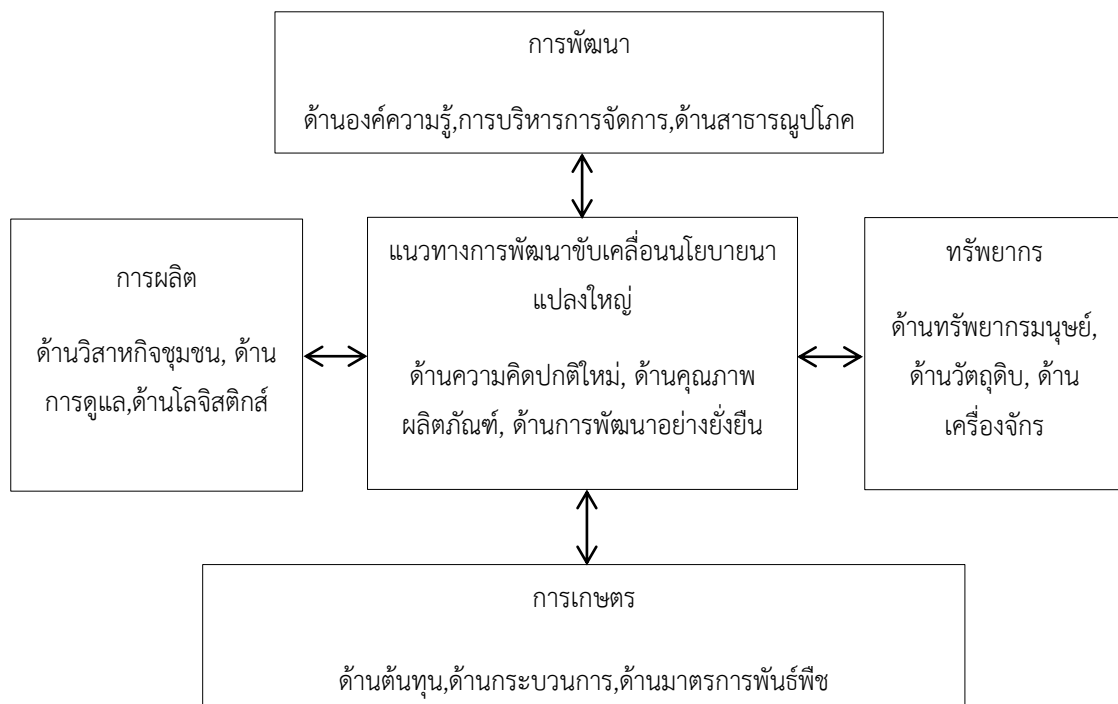
1. เพื่อศึกษาปัญหา และอุปสรรคในการพัฒนาตามแนวทางการพัฒนาการขับเคลื่อนนโยบายนาแปลงใหญ่
2. เพื่อศึกษาปัจจัยการพัฒนา ทรัพยากร การเกษตร และการผลิต ตามแนวทางการพัฒนาการขับเคลื่อนนโยบายนาแปลงใหญ่
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการขับเคลื่อนนโยบายนาแปลงใหญ่

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาปัญหา อุปสรรค และปัจจัยการพัฒนา ทรัพยากร การผลิต และแนวทางการพัฒนาการขับเคลื่อนนโยบายนาแปลงใหญ่ที่นำไปสู่การประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์คือการลดต้นทุนการผลิตและการเพิ่มปริมาณผลผลิตด้วยการนำนวัตกรรมเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในกระบวนการผลิตตลอดห่วงโซ่อุปทาน

ขอบเขตพื้นที่ พื้นที่ในการวิจัยคือพื้นที่เกษตรนาแปลงใหญ่จังหวัดปทุมธานีจำนวน 3 แปลง ได้แก่ นาแปลงใหญ่อำเภอธัญบุรี นาแปลงใหญ่อำเภอลำลูกกา นาแปลงใหญ่อำเภอลาดหลุมแก้ว และพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 3 แปลง ได้แก่แปลงใหญ่อำเภอผักไห่ นาแปลงใหญ่อำเภอบางไทร และนาแปลงใหญ่อำเภออุทัย

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดระบบเกษตรนาแปลงใหญ่

นโยบายเกษตรแปลงใหญ่ คือระบบส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่มิติใหม่ที่รัฐบาลได้นำมาทดแทนระบบการผลิตหรือการทำนาแบบดั้งเดิมมาสู่การทำนาแบบใหม่ยุค 4.0 ที่เน้นการรวมกลุ่มการใช้เทคโนโลยี และนวัตกรรมเพื่อเพิ่มศักยภาพในการผลิต รวมทั้งการมีตลาดรองรับผลผลิตที่แน่นอน โดยมีเป้าหมายสำคัญคือให้เกษตรกรหลุดพ้นจากความยากจนและเพื่อเป็นการยกระดับอาชีพเกษตรกรให้มีความมั่นคงยั่งยืนทั้งในชีวิตและรายได้โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อสนับสนุนให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มและบริหารจัดการร่วมกันทำให้เกิดการรวมกันผลิตและรวมกันจำหน่ายโดยมีตลาดรองรับผลผลิตที่แน่นอน และเพื่อให้เกษตรกรสามารถลดต้นทุนการผลิต รวมถึงการมีผลผลิตต่อหน่วยเพิ่มขึ้น และผลผลิตมีคุณภาพมาตรฐานภายใต้การบูรณาการร่วมกันของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน นอกจากนี้ยังมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกษตรกรสามารถเป็นผู้บริหารจัดการการผลิต ผลผลิต และบริหารจัดการทางด้านการตลาดได้ (สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2561) โดยที่นโยบายเกษตรนาแปลงใหญ่เป็นนโยบายที่ภาครัฐนำมาปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาทางด้านการเกษตรกรรม และนโยบายเกษตรนาแปลงใหญ่เป็นนโยบายที่ภาครัฐต้องการยกฐานะและพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรให้ดีขึ้นกว่าเดิมโดยการเข้ามาให้ความช่วยเหลือในระบบกระบวนการผลิตแบบครบวงจร ด้วยการให้องค์ความรู้ใหม่ๆ แก่เกษตรกร รวมทั้งการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในกระบวนการผลิตทุกขั้นตอนเพื่อลดต้นทุนในกระบวนการผลิต อีกทั้งมีการปรับกระบวนการคิดที่เป็นการส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ เกษตรกร และธุรกิจเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมบูรณาการในการแก้ไขปัญหาด้านเกษตรกรรมร่วมกัน ซึ่งเป็นการบูรณาการในการทำงานจากทุกภาคส่วนเพื่อให้เกิดความสมดุลทั้งทางด้านอุปสงค์และอุปทานและเป้าหมายสำคัญของการทำเกษตรนาแปลงใหญ่คือการลดต้นทุนการผลิต และเพิ่มผลผลิตให้กับสินค้าทางด้านเกษตรกรรม

แนวคิดเกษตรอัจฉริยะ (Smart Farm) กับเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตในทุกสรรพสิ่ง (IoT: Internet of Things)

เกษตรอัจฉริยะ (Smart farming) หมายถึงการทำเกษตรกรรมที่มีการนำเอาเทคโนโลยีและองค์ความรู้มาใช้ในการพัฒนาภาคเกษตรกรรมเพื่อความมั่นคงทางด้านอาหารและความปลอดภัยในผลผลิตโดยการใช้ Internet of Things (IoT) หรือ "อินเทอร์เน็ตในทุกสิ่ง" ซึ่งเป็นหนึ่งในเทรนด์เทคโนโลยีแห่งอนาคต และเป็นทางเลือกที่น่าสนใจของผู้ประกอบการธุรกิจเกษตรในการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันให้กับธุรกิจ ทั้งนี้หัวใจหลักของ IoT คือ การใช้เทคโนโลยี “เซ็นเซอร์” ในการวัด “ข้อมูล” เพื่อช่วยในการตัดสินใจและการบริหารจัดการการผลิตให้มีประสิทธิภาพครอบคลุมห่วงโซ่การผลิตทั้งระบบ (Krungthai Compass, 2020: 2) ซึ่งการทำเกษตรอัจฉริยะเป็นการยกระดับการพัฒนาภาคเกษตรกรรมใน 4 ด้านคือ 1) การลดต้นทุนในกระบวนการผลิต 2) การเพิ่มคุณภาพมาตรฐานการผลิตและมาตรฐานสินค้า 3) การลดความเสี่ยงที่เกิดจากการระบาดของศัตรูพืชและภัยธรรมชาติ 4) การจัดการส่งผ่านความรู้โดยใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม โดยเริ่มตั้งแต่การคัดเลือกเมล็ดพันธุ์ การปลูก การดูแล การเจริญเติบโต การเก็บเกี่ยว การเก็บรักษาผลผลิต ตลอดจนการควบคุม

จัดการการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าแม่นยำทั้งระบบ (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, 2563: 8)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีวิจัยจากเอกสาร (documentary research) และวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) รวมทั้งการสนทนากลุ่ม (focus group) จากกลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการนำนโยบายมาแปลงใหญ่ไปปฏิบัติ และ กลุ่มสมาชิกเกษตรกรนาแปลงใหญ่จังหวัดปทุมธานีและจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลปัญหา อุปสรรคในการพัฒนาการขับเคลื่อนนโยบายมาแปลงใหญ่

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชากรที่เกี่ยวข้องกับการนำนโยบายมาแปลงใหญ่ไปปฏิบัติ และประชากรที่เป็นสมาชิกเกษตรกรนาแปลงใหญ่ในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี และประชากรในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ (1) กลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการนำนโยบายมาแปลงใหญ่ไปปฏิบัติ จำนวน 8 คน (2) กลุ่มสมาชิกเกษตรกรนาแปลงใหญ่จังหวัดปทุมธานีและจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 48 คน

ผลการวิจัย

1. ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาตามแนวทางการพัฒนาขับเคลื่อนนโยบายมาแปลงใหญ่ในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาและพื้นที่จังหวัดปทุมธานีพบว่ามี 4 ด้านดังนี้

1) ด้านการพัฒนา (องค์ความรู้, การบริหารจัดการ, สาธารณูปโภคหรือโครงสร้างพื้นฐาน เช่นระบบชลประทาน) โดยที่การพัฒนาด้านองค์ความรู้ทางด้านการเกษตรของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานยังไม่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญและความชำนาญมากพอในการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับเกษตรกร ส่งผลให้เกษตรกรขาดความมั่นใจในตัวเจ้าหน้าที่ภาครัฐ และแม้กระทั่งเจ้าหน้าที่ระดับกรมก็ยังขาดความรู้ ความเชี่ยวชาญนโยบายมาแปลงใหญ่ อีกทั้งการบริหารจัดการนโยบายของรัฐเองก็ก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ มากมาย รวมถึงการบริหารจัดการของภาครัฐไม่มีความสัมพันธ์สอดคล้องและประสานเชื่อมโยงกันไม่ว่าจะเป็นการบริหารจัดการระบบการเมือง การบริหารจัดการทางด้านการตลาด การบริหารจัดการทางด้านกฎหมาย นโยบายของภาครัฐที่นโยบายไม่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่เป็นเหตุให้นโยบายมาแปลงใหญ่ขาดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2) ด้านการผลิต (วิสาหกิจชุมชน, การดูแล, โลจิสติกส์) ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานนโยบายมาแปลงใหญ่ในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาและจังหวัดปทุมธานีด้านวิสาหกิจชุมชนพบว่าการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในแต่ละพื้นที่มีบริบทที่แตกต่างกันไม่ว่าจะเป็นสภาพสาธารณูปโภคพื้นฐานของชุมชน วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ตลอดจนสภาพทางภูมิศาสตร์ภูมิสังคม

โดยที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาสมาชิกกลุ่มนาแปลงใหญ่จะมีการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนไปในทิศทางเชิงบวกคือมีการร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันบริหารจัดการ การรวมกลุ่มเป็นไปอย่างเหนียวแน่นแต่กลุ่มสมาชิกนาแปลงใหญ่ในจังหวัดปทุมธานีนั้นมึลักษณะการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนเป็นไปในลักษณะที่ต่างคนต่างคิด ต่างคนต่าง ส่วนปัญหาและอุปสรรคทางด้านการดูแลผลผลิตนั้นเกษตรกรยังยึดติดกับกรอบแนวคิดเดิมที่คุ้นเคยมาตั้งแต่สมัยอดีตคือการมีค่านิยมแบบเก่าในการทำนาที่จะให้ได้ผลผลิตเป็นปริมาณมากขึ้นด้วยการใช้สารเคมีเพื่อเร่งการเจริญเติบโตของข้าวและเพื่อกำจัดวัชพืช

3) ด้านทรัพยากร (ทรัพยากรมนุษย์, วัตถุดิบ, เครื่องจักร) ปัญหาและอุปสรรคด้านทรัพยากรในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาและจังหวัดปทุมธานีพบว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของภาคเกษตรกรรมในพื้นที่ดังกล่าวยังเป็นปัญหาอยู่มากเนื่องจากเกษตรกรยังคงคุ้นเคยอยู่กับระบบความคิดการทำนาแบบดั้งเดิม ภูมิปัญญาพื้นถิ่น ทำให้ในบางครั้งยังไม่ให้การยอมรับวิทยาการใหม่ๆ ทั้งทางด้านนวัตกรรม เทคโนโลยี ความรู้ทางด้านเกษตรกรรมที่นักวิชาการถ่ายทอด และเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุจึงยังไม่เปิดรับเทคโนโลยี นวัตกรรม และองค์ความรู้ทางด้านการเกษตรแบบใหม่สำหรับทางด้านวัตถุดิบพบว่าวัตถุดิบที่นำมาเป็นส่วนประกอบในกระบวนการผลิตข้าวนั้นยังไม่ได้คุณภาพ มาตรฐาน เช่นเมล็ดพันธุ์ข้าว และปุ๋ยซึ่งส่วนใหญ่แล้วเกษตรกรยังใช้ปุ๋ยเคมีแทนปุ๋ยชีวภัณฑ์ อันส่งผลเสียทำให้สภาพแวดล้อมเสื่อมโทรม รวมทั้งดินไม่เหมาะสมในการทำเกษตรกรรมเนื่องจากการใช้สารเคมีส่งผลให้ดินเปรี้ยว ดินเค็ม คุณภาพดินไม่ดี ไม่เหมาะสำหรับการเพาะปลูกข้าว

4) ด้านการเกษตร (ด้านต้นทุน, ด้านกระบวนการ, ด้านมาตรการพันธุ์พืช) ปัญหาและอุปสรรคต้นทุนในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาและพื้นที่จังหวัดปทุมธานีพบว่าต้นทุนการผลิตต่อไร่สูงซึ่งเกิดจากค่าใช้จ่ายในการจัดซื้อปัจจัยต่าง ในกระบวนการผลิต รวมถึงงบประมาณสนับสนุนจากทางภาครัฐมีไม่เพียงพอ รวมถึงการใช้จ่ายงบประมาณสนับสนุนของภาครัฐไม่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่และความต้องการของเกษตรกร

2. ปัจจัยการพัฒนาทรัพยากร การเกษตร และการผลิต ตามแนวทางการพัฒนาการขับเคลื่อนนโยบายนาแปลงใหญ่

การดำเนินนโยบายเกษตรนาแปลงใหญ่ในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาและพื้นที่จังหวัดปทุมธานีพบว่ามีปัจจัยดังนี้

1) ปัจจัยที่มีผลทางด้าน ทรัพยากร การเกษตร การผลิต ได้แก่ ปัจจัยทางกายภาพประกอบไปด้วยน้ำ และดิน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การเพาะปลูกข้าวเจริญเติบโต ปัจจัยทางชีวภาพ เช่น ศัตรูพืชชนิดต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น นก หนู แมลง ศัตรูพืช วัชพืช ฯลฯ โดยสิ่งเหล่านี้จะส่งผลเสียให้แก่เกษตรกรเป็นอย่างมากคือทำให้ผลผลิตลดลงทั้งในด้านคุณภาพและปริมาณ และปัจจัยด้านเทคโนโลยี นวัตกรรมที่นำมาใช้ในกระบวนการผลิตที่จะทำให้เกษตรกรสามารถลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มปริมาณผลผลิตได้

2) ปัจจัยที่มีผลด้านการพัฒนา ได้แก่ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการพัฒนาทรัพยากรทางเกษตร และการผลิตอันเนื่องมาจากปัจจัยเหล่านี้จะสามารถสร้างกระบวนการพัฒนาทรัพยากรทางด้านการเกษตร และการผลิตโดยมีภาครัฐเป็นกลไกในการ

ขับเคลื่อนการพัฒนา และปัจจัยทางด้านการตลาด ซึ่งถือเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลเป็นอย่างมากต่อการผลิตสินค้าเกษตรกรรมและการผลิตสินค้าประเภทอื่นๆ เพราะถ้าไม่มีการตลาดที่มีประสิทธิภาพรองรับก็อาจจะส่งผลเสียต่อระบบการผลิตและเกษตรกร รวมทั้งเกิดความเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ

3. แนวทางการพัฒนาการขับเคลื่อนนโยบายนาแปลงใหญ่

การดำเนินนโยบายเกษตรนาแปลงใหญ่ที่จะนำไปสู่การประสบความสำเร็จมีแนวทางการพัฒนาการขับเคลื่อนนโยบายนาแปลงใหญ่ 3 ด้านดังนี้

1) ด้านความคิดปฎิบัติใหม่ การพัฒนาทางด้านการเกษตรกรรมที่จะนำไปสู่ความสำเร็จได้ตามเป้าหมายจะต้องมีการพัฒนาคนในภาคเกษตรกรรมก่อน เพราะคนเป็นกลไกที่จะขับเคลื่อนไปสู่การประสบความสำเร็จโดยการเตรียมความพร้อมในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ การฝึกอบรมการใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ นวัตกรรม เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องทางด้านการเกษตรกรรมเพื่อไปสู่ความสำเร็จของนโยบายเกษตรนาแปลงใหญ่ภายใต้นโยบายไทยแลนด์ 4.0 ที่มีเป้าหมายเพื่อให้เกษตรกรเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้ และภาคเกษตรกรรมเติบโตอย่างยั่งยืนด้วยเทคโนโลยี นวัตกรรม

2) ด้านคุณภาพผลิตภัณฑ์ การพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์เป็นสิ่งที่นำไปสู่การพัฒนาสินค้าทางด้านการเกษตรกรรมให้มีความมั่นคงและยั่งยืนโดยมีภาครัฐให้การสนับสนุน ส่งเสริมทั้งทางด้านงบประมาณ รวมถึงการวิจัยและพัฒนาเมล็ดพันธุ์พืชและองค์ความรู้ใหม่ๆ สำหรับทางด้านการเกษตรกรรม

3) ด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ทางด้านการเกษตรเพื่อให้เกิดทักษะความรู้ ความเชี่ยวชาญและทักษะฝีมือสูงทางด้านการเกษตรกรรม และพัฒนาทางด้านการตลาดเพื่อรองรับผลิตผลของเกษตรกร ตลอดจนการพัฒนาด้านนโยบาย และการบูรณาการของหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งการพัฒนาอย่างยั่งยืนต้องอาศัยการทำงานร่วมกันของหน่วยงานทุกภาคส่วน โดยเฉพาะหน่วยงานภาครัฐที่จะเป็นองค์กรกำหนดทิศทางการขับเคลื่อนของนโยบายให้ไปสู่ผลสำเร็จตามเป้าหมาย มีการบริหารจัดการเรื่องน้ำและระบบชลประทานให้เพียงพอต่อความต้องการของเกษตรกร รวมทั้งระบบชลประทานครอบคลุมทุกพื้นที่การทำเกษตรกรรม

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการขับเคลื่อนนโยบายนาแปลงใหญ่ มีประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

ปัญหา และอุปสรรคในการพัฒนาการขับเคลื่อนนโยบายนาแปลงใหญ่

นโยบายนาแปลงใหญ่เป็นนโยบายที่ต้องการแก้ไขปัญหาของเกษตรกรที่เป็นชาวนาให้หลุดพ้นจากสภาพวัฏจักรของความยากจนโดยการนำเทคโนโลยี และนวัตกรรมเข้ามาช่วยในการทำเกษตรกรรมโดยมีเป้าหมายเพื่อต้องการให้ปริมาณผลผลิตเพิ่มขึ้น และสามารถลดต้นทุนการผลิตให้ต่ำลง โดยที่รัฐบาลมีกรอบแนวคิดว่าการทำเกษตรแบบแปลงใหญ่เหมือนในต่างประเทศนั้นจะ

สามารถลดต้นทุนการผลิตและสามารถเพิ่มปริมาณผลผลิตได้แต่ในทางปฏิบัตินั้นการทำเกษตรแบบแปลงใหญ่ในประเทศไทยแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงกับการทำเกษตรแปลงใหญ่ของชาติตะวันตกเนื่องจากบริบทพื้นที่ สภาพแวดล้อมที่มีความแตกต่างกัน รวมทั้งการเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในพื้นที่แปลงใหญ่ โดยที่เกษตรนาแปลงใหญ่ในประเทศไทยนั้นเป็นการรวมพื้นที่นาแปลงใหญ่ของเกษตรกรรายย่อยส่งผลให้ขาดการรวมกลุ่มกันอย่างจริงจัง รูปแบบของการรวมกลุ่มเป็นลักษณะต่างคนต่างทำ ขาดการมีส่วนร่วม นอกจากนี้ด้วยความที่นโยบายเกษตรนาแปลงใหญ่เป็นนโยบายที่ถูกกำหนดโดยระบบการเมืองเพื่อแก้ไขปัญหานโยบายข้าวของรัฐบาลยุคก่อนหน้านั้น โดยเฉพาะนโยบายข้าวเป็นนโยบายเป็นนโยบายที่สำคัญในทุกรัฐบาลเพราะข้าวเป็นพืชอาหารหลักและเป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญที่นำรายได้เข้าสู่ประเทศ รวมถึงการเป็นพืชเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับชีวิต ความเป็นอยู่ของประชากรภายในประเทศ นโยบายข้าวของรัฐบาลจึงเกี่ยวพันกับผลประโยชน์ในทุกภาคส่วนและได้ก่อให้เกิดปัญหาตามมามากมายตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน อีกทั้งการดำเนินนโยบายข้าวขาดความต่อเนื่องอันเนื่องมาจากเมื่อมีการเปลี่ยนผ่านรัฐบาลใหม่เข้ามาบริหารประเทศการกำหนดนโยบายข้าวจะเปลี่ยนแปลงไปตามนโยบายของรัฐบาลใหม่ซึ่งรัฐบาลแต่ละยุคสมัยต่างมียุทธศาสตร์และเป้าหมายนโยบายข้าวในทิศทางที่แตกต่างกันสอดคล้องกับงานวิจัยของ มัณฑนา นกเสวก (2562) ที่ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคมชนบท: กรณีศึกษาโครงการนาแปลงใหญ่ ในสมัยรัฐบาลพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ผลการศึกษาพบว่า การเปลี่ยนแปลงนโยบายข้าวในสมัยรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชาเป็นผลมาจากวิกฤตินโยบายจำนำข้าวในสมัยรัฐบาล นางสาว ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ที่ใช้นโยบายแทรกแซงราคาข้าวในตลาด แต่ทิศทางนโยบายข้าวของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา จะเข้าไปสนับสนุนเกษตรกรแบบครบวงจรมากกว่าที่จะเข้าไปแทรกแซงกลไกตลาดโดยตรง แต่อย่างไรก็ตามการกำหนดนโยบายเกษตรนาแปลงใหญ่ในสมัยรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นการกำหนดนโยบายที่ไม่ได้คำนึงถึงความสอดคล้องของบริบท พื้นที่ และความต้องการของเกษตรกรในพื้นที่เนื่องจากเป็นนโยบายแบบเบ็ดเสร็จที่ถูกกำหนดจากระดับบนลงสู่ระดับล่างส่งผลให้การดำเนินการตามนโยบายเกษตรนาแปลงใหญ่ส่วนใหญ่จะไม่ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายเพราะในแต่ละพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันทั้งสภาพแวดล้อม ดิน ฟ้า อากาศ เมล็ดพันธุ์ข้าวที่ใช้ในการเพาะปลูก รวมถึงความพร้อมของเกษตรกรในการเรียนรู้และการใช้เทคโนโลยี นวัตกรรมใหม่ๆ เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐที่ขาดการบูรณาการการทำงานร่วมกัน และภาคธุรกิจเอกชนถึงแม้จะมีการร่วมลงนามเพื่อทำข้อตกลงทางด้านการตลาดกับหน่วยงานภาครัฐ แต่สุดท้ายแล้วภาคเอกชน โรงสีกลับกลายเป็นผู้กำหนดราคาซื้อขายผลผลิตข้าวจากเกษตรกรโดยไม่ได้คำนึงถึงข้อตกลงร่วมมือกับรัฐบาลเลย สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภรภัทร บัวพันธ์, นิพนธ์ โชะเฮง และ ณัฐพงศ์ บุญเหลือ (2560) ที่ศึกษาเรื่อง การนำนโยบายโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ประเภทนาข้าวในจังหวัดฉะเชิงเทรา ปีงบประมาณ 2559 ไปปฏิบัติ ผลการศึกษาพบว่านโยบายเกษตรนาแปลงใหญ่มีปัญหาด้านการตลาดคือ โรงสีเป็นผู้กำหนดราคาซื้อขายผลผลิตข้าวและเข้าใจว่าภาครัฐจะเป็นผู้อุดหนุนราคาซื้อขายรวมทั้งการที่เกษตรกรเข้าใจว่าเมื่อเข้าร่วมโครงการจะสามารถขายผลผลิตได้มากกว่าเกษตรกรทั่วไป สอดคล้องกับ ชนนิภา ทองรอด (2559) ศึกษาเรื่อง แนวทางการบริหารจัดการกลุ่มนาแปลง

ใหญ่บ้านทับยา จังหวัดสิงห์บุรี ผลการศึกษาพบว่าสมาชิกกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ขาดความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านการตลาดและการบริหารจัดการกลุ่ม รวมทั้งเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ปลูกไม่ตรงตามความต้องการของตลาด

ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาทรัพยากร การเกษตร และการผลิต ตามแนวทางการพัฒนาการขับเคลื่อนนโยบายนาแปลงใหญ่

ปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากร การเกษตร และการการผลิตในภาคเกษตรกรรมได้แก่ น้ำ ดิน ปุ๋ย และการใช้นวัตกรรม เทคโนโลยี โดยเฉพาะปัจจัยทางด้านเทคโนโลยี นวัตกรรมที่จะส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพการผลิต และผลผลิตมีคุณภาพมาตรฐานแต่เกษตรกรไทยส่วนใหญ่ยังมีการใช้อุปกรณ์ เครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ในกระบวนการผลิตข้าวที่ยังมีคุณภาพต่ำ รวมถึงการที่เกษตรกรยังมีข้อจำกัดในเรื่องการใช้นวัตกรรม เทคโนโลยีและการปรับตัว เปลี่ยนแปลงไปสู่พลวัตการเปลี่ยนแปลงของตลาดการค้าข้าวของโลก ดังนั้นการที่เกษตรกรจะหลุดพ้นจากสภาวะของความยากจน มีรายได้ที่เพิ่มขึ้นจะต้องสามารถลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มผลิตต่อไร่ให้สูงขึ้นด้วยการหันมาใช้เทคโนโลยี นวัตกรรมที่เกี่ยวข้องทางด้านการเกษตรและได้รับงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Shamsudeen Abdulai, Abraham Zakariah & Samuel Arkoh Donkoh (2018). Adoption of rice cultivation technologies and its effect on technical efficiency in Sagnarigu District of Ghana วิจัยเรื่อง การใช้เทคโนโลยีการเพาะปลูกข้าวและผลต่อประสิทธิภาพทางเทคนิคในเขต Sagnarigu ของกานา ที่พบว่าชาวนาที่ยอมรับเทคนิคการปลูกข้าวและนำเทคโนโลยี และนวัตกรรมมาใช้ในกระบวนการผลิตข้าวนั้นปริมาณผลผลิตที่ได้รับจะมากกว่าชาวนาที่ไม่ยอมรับเอาเทคโนโลยี และนวัตกรรมมาใช้ในกระบวนการผลิต

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาปัญหา อุปสรรค และปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาทรัพยากร การเกษตร การผลิต ตามแนวทางการพัฒนาการขับเคลื่อนนโยบายนาแปลงใหญ่ สามารถสรุปเป็นข้อเสนอแนะได้ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ส่งเสริมการบริหารจัดการแบบร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐเพื่อเชื่อมโยงการดำเนินการตามนโยบายนาแปลงใหญ่โดยการจัดตั้งองค์กร สถาบัน ในการทำหน้าที่โดยตรงเพื่อเป็นกลไกผลักดันหน่วยงานในภาคส่วนต่างๆ ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และเกษตรกร ไปสู่เป้าหมายตามนโยบาย รวมทั้งการมีกฎหมายรองรับการปฏิบัติงานของหน่วยงาน องค์กรและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน เพื่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการทำงานจะได้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้
2. นโยบายข้าวไทยควรมีความชัดเจนและต่อเนื่อง นโยบายสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ รวมทั้งการวางแผนโครงการหรือแผนยุทธศาสตร์ข้าวให้มีทิศทางพัฒนาที่ชัดเจนและแน่นอนเพื่อเป็นกลไกขับเคลื่อนในการพัฒนาข้าวไทยให้เกิดความเข้มแข็ง มั่นคงและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะนำไปปฏิบัติ

1. ปฏิรูประบบการทำงานของหน่วยงานภาครัฐที่นำนโยบายลงไปปฏิบัติและควรมีการกระจายอำนาจให้ผู้มีอำนาจในพื้นที่ปฏิบัติงาน และมีกฎหมายรองรับการปฏิบัติงานสามารถสั่งการได้โดยไม่ผ่านหน่วยงานซึ่งเป็นศูนย์กลางรวมทั้งมีอำนาจในการพิจารณาความดี ความชอบเพื่อสร้างแรงจูงใจให้ผู้บังคับบัญชา

2. เร่งขยายจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนเพื่อดำเนินการตามนโยบายนาแปลงใหญ่ โดยการมุ่งเน้นให้เกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วมด้วยความสมัครใจ โดยมีภาครัฐให้การสนับสนุนถ่ายทอดองค์ความรู้ สร้างกิจกรรมเพื่อให้เกษตรกรตระหนักถึงความสำคัญและมองเห็นคุณค่าและ ประโยชน์ที่จะได้รับจากการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

3. จัดสรรงบประมาณในการพัฒนา วิจัยข้าวอย่างจริงจังเพื่อให้ไทยมีองค์ความรู้ในการพัฒนาพันธุ์ข้าวได้ทัดเทียมกับต่างประเทศโดยมุ่งเน้นสายพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพสามารถ ลดต้นทุนการผลิต และเพิ่มผลผลิตต่อไร่ รวมทั้งพัฒนา วิจัยพันธุ์ข้าวตามความต้องการของตลาดเช่นข้าวเพื่อสุขภาพ และข้าวหอมมะลิไทย

4. ภาครัฐควรมุ่งส่งเสริมและเร่งการพัฒนาสัญญาณโทรศัพท์และเครือข่ายอินเทอร์เน็ตให้มีประสิทธิภาพ ครอบคลุมทุกพื้นที่ รวมทั้งการสนับสนุนและสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ เทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในภาคเกษตรกรรม พัฒนาทักษะองค์ความรู้ทางด้านเทคโนโลยีดิจิทัลให้กับเกษตรกร รวมทั้งการสร้างแรงจูงใจเพื่อให้เกษตรกรหันมาใช้นวัตกรรม เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตอันจะส่งผลให้ลดต้นทุนการผลิต และปริมาณผลผลิตเพิ่มขึ้น ผลผลิตมีคุณภาพมาตรฐานส่งผลให้ชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกรไทยมีคุณภาพ และมาตรฐานความเป็นอยู่ดีขึ้น เกษตรกรไทยสามารถพึ่งพาตนเองได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จของแปลงใหญ่เอกชน (ซีพี) กับแปลงใหญ่ประชารัฐ

2. ศึกษาการพัฒนาเมล็ดพันธุ์ข้าวไทยที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่เพาะปลูกในแต่ละพื้นที่ของประเทศไทย

บรรณานุกรม

ชนนิภา ทองรอด (2559). แนวทางการบริหารจัดการกลุ่มนาแปลงใหญ่บ้านทับยา จังหวัดสิงห์บุรี. วิทยานิพนธ์เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- ประภัตร โพธสุธน. (2562). **ข้าวตราฉัตร” เดินหน้าพัฒนาข้าวไทยในโครงการนาแปลงใหญ่** อ.เดิมบางนางบวช จ.สุพรรณบุรี. (ออนไลน์). สืบค้นจาก <https://r-u-go.com/?p=8674>.เมื่อ 18 มกราคม 2564
- ประยุทธ์ จันทร์โอชา. (2560). **การขับเคลื่อน Thailand 4.0 ด้านการเกษตรอาหารและเทคโนโลยีชีวภาพ**, การปาฐกถาพิเศษของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อวันที่ 17 มีนาคม พ.ศ.2560.
- ไทยโพสต์ออนไลน์. (2564). **ถ้าไทยตกอันดับส่งออกข้าว จากที่ 1 เป็นที่ 4?**. (ออนไลน์) สืบค้นจาก <https://www.thaipost.net/main/detail/72859>. เมื่อ 18 มกราคม 2564
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2564). **ส่งออกข้าวไทย จะรอดได้ต้องแก้ไขตรงจุด**. (ออนไลน์) สืบค้นจาก https://www.bot.or.th/Thai/ResearchAndPublications/articles/Pages/Article_19Feb2021.aspx เมื่อ 8 กรกฎาคม 2564.
- ภรภัทร บัวพันธ์, นิพนธ์ โชะเฮง และ ณัฐพงศ์ บุญเหลือ. (2560). การนำนโยบายโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ประเภทนาข้าวในจังหวัดฉะเชิงเทราปีงบประมาณ 2559 ไปปฏิบัติ. **วารสารวิจัยและพัฒนาวิจัยและพัฒนาลอยลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์**, 13(3), 86-98.
- มันทนา นกเสวก (2562) . **ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคมชนบท: กรณีศึกษาโครงการนาแปลงใหญ่ ในสมัยรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา**. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมพร อิศวิลานนท์. (2563). **สถานการณ์ตลาดข้าวโลกเมื่อมีการระบาดของโรคโควิด-19**. (ออนไลน์) สืบค้นจาก <http://www.agripolicyresearch.com/?p=5031> เมื่อ 18 พ.ค. 2563.
- สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. (2563). **เกษตรอัจฉริยะ Smart farming**. กรุงเทพฯ: สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2558). **คู่มือมาตรฐานการลดต้นทุนการผลิตและการเพิ่มโอกาสในการแข่งขันสินค้าเกษตรด้านการส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ (แปลงต้นแบบ) ปี 2559**. กรุงเทพฯ: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร.
- สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2561). **เกษตรแปลงใหญ่**. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- Krungthai Compass. (2020). **เกษตร+เทคโนโลยีIoTโอกาสของผู้ประกอบการธุรกิจเกษตรรุ่นใหม่ในยุค Decentralized**, กรุงเทพฯ: ธนาคารกรุงไทย.
- Shamsudeen A, Abraham Z, Samuel A, D. (2018). **Adoption of rice cultivation technologies and its effect on technical efficiency in Sagnarigu District of Ghana.**, from <https://www.researchgate.net/publication/322316583> Retrieved January 22, 2021.